

КООПЕРУВАННЯ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ПРИБУТКОВОСТІ

Л. Балаш, к. е. н., в. о. доцента
Львівський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми розвитку особистих селянських господарств, запропоновано напрями підвищення ефективності її господарської діяльності. Встановлено перспективи кооперування як засобу посилення ролі особистих господарств населення.

Постановка проблеми. В основу реформування аграрного сектора економіки України покладена структурна перебудова сільськогосподарського виробництва, в т. ч. шляхом розвитку різних організаційних форм господарювання. На тлі ринкової трансформації економіки та економічної кризи основними виробниками багатьох видів сільськогосподарської продукції стали особисті селянські господарства, забезпечуючи відносну стабільність на продовольчому

ринку країни. Проте темпи зміни зовнішнього середовища значно випереджають реакцію особистих селянських господарств на ці зміни. Низький рівень адаптації таких учасників аграрного виробництва до ринкових умов пов'язаний, насамперед, з невизначеністю в економіці та суспільстві, нестабільністю і протиріччями у законодавстві та державній аграрній політиці.

Це призводить до зростання інституціональних ризиків, як-то відсутність механізмів, що регулюють цінові взаємовідносини між сільськогосподарськими, переробними, торговельно-закупівельними, ресурсовиробничими підприємствами; погіршення соціально-психологічного стану економічно активного населення; невизначеність довгострокових орієнтирів; непередбачуваність економічної та соціальної кон'юнктури тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку особистих селянських господарств присвячені праці вітчизняних вчених – С. Григор'єва, М. Кісіля, М. Кропивка, О. Онищенко, М. Хорунжого, М. Шульського та інших.

Ці науковці вказують на домінуючу роль особистих селянських господарств у продовольчому забезпеченні держави. Однак, окреслюючи перспективу розвитку особистих селянських господарств в існуючому вигляді, їх не вважають прогресивною формою господарювання, а такою, що може існувати лише як додаткова сфера застосування праці.

Постановка завдання. Обґрунтувати стратегічні напрями подальшого розвитку господарств населення на основі трансформаційних процесів та шляхи подальшого зростання їх ролі на ринку сільськогосподарської продукції.

Вклад основного матеріалу. Господарства населення продуктивніше використовують надану їм землю, проте продуктивність праці не є достатньо високою, її експлуатація є нещадною, а можливість реалізації продукції на ринку – мінімальною. Така картина складається через відсутність належного рівня механізації виробництва, впровадження аграрної продуктивної техніки та відсутність налагодженої системи й каналів збуту готової продукції. Саме кооперація господарств населення з іншими агровиробниками, які мають у своєму володінні згадану техніку, дасть змогу вести продуктивнішу господарську діяльність як на рівні виробництва, так і на рівні збуту продукції на ринку. У такому аспекті кооперування особистих господарств з іншими товаровиробниками аграрної продукції стає практично єдиним джерелом покращання їх господарської діяльності. Ідея кооперування агровиробників здобула

визнання та широке практичне застосування у світі. Найпоширенішою ж формою є кооперування інфраструктури щодо аграрного виробництва. Таке твердження підсилюється тим, що проблема кооперування є важливою для всіх сільськогосподарських виробників, а найбільшій актуальності вона набуває для господарств селян, які приєднали до своїх земельних ділянок виділені їм земельні частки. У зв'язку з цим перед ними гостро постала проблема їх обробітку. Сусідська ж допомога є найпоширенішою та найпростішою формою кооперування, коли сусіди тимчасово надають один одному у тимчасове користування технічні засоби.

Кооперування господарств населення з іншими сільськогосподарськими підприємствами є доцільним у таких напрямках, як реалізація продукції, її переробка, отримання різних послуг (інформаційних, аудиторських, юридичних).

Отже, наразі можна вважати, що сільськогосподарські кооперативи є найбільш поширеним і ефективним засобом залучення товаровиробників до великомасштабного агробізнесу, який надає їм можливість отримувати прибуток не лише від сільського господарства, але й від інших стадій подальшого руху створеної ними продукції, використовувати професійний менеджмент, володіти певною ринковою владою, забезпечувати належну конкурентоспроможність у ринковому середовищі. У цілому світі спостерігається тенденція до поглиблення вертикальної інтеграції кооперативів у сфері постачання матеріальних ресурсів, виробництва, реалізації та переробки сільськогосподарської продукції з метою досягнення кращих економічних результатів. Фактично кооперативи є формою економічного захисту сільськогосподарських товаровиробників за умов ринкової економічної системи та її важливим і незамінним елементом. Кооперативний агробізнес, як свідчить досвід розвинених країн, є динамічним та швидкозростаючим, він адекватно відповідає на виклик глобалізації світового ринку продовольства. Фактично кооперування є формою економічного захисту господарств населення в умовах функціонування ринкової економіки, а також, на нашу думку, її важливим і необхідним елементом.

Висновки. Особисті селянські господарства можуть ефективно функціонувати за наявності таких умов: спеціалізуватися на виробництві трудомістких видів продукції, де чинник концентрації не має вирішального значення; об'єднуватися між собою, створювати кооперативи; інтегруватися з фермерськими господарствами, приватними та сільськогосподарськими підприємствами колективних форм організації праці; трансформуватися у фермерські та приватні господарства. При

цьому державі потрібно створити сприятливі умови для нормального функціонування товарних особистих селянських господарств. Насамперед це стосується мережі агрохімічного, зоотехнічного, ветеринарного й агросервісного обслуговування, консультацій з різних питань сільськогосподарського виробництва, закупівлі та реалізації продукції.

Список використаних джерел

1. Тимофеев І. М. Сутність і розвиток кооперації та інтеграції в АПК / І. М. Тимофеев // Вісник ХНАУ. – 2006. – №9. – С. 266–270.
2. Бурачек І. В. Основні напрями розвитку виробничих кооперативів у сільському господарстві / І. В. Бурачек // Економіка АПК. – 2006. – №9. – С. 22–27.
3. Минаков І. А. Интеграция коллективных и личных подсобных хозяйств / И. А. Минаков // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2008. – №10. – С. 60–65.
4. Боготов Х. Интеграция – гарант успешного функционирования хозяйств населения / Х. Боготов, А. Гяургиев // АПК: экономика, управление. – 2008. – №11. – С. 36–38.
5. Хорунжий М. Й. Обґрунтування доцільності входження особистих селянських господарств в інтегроване виробництво / М. Й. Хорунжий, В. М. Заболотний // Економіка АПК. – 2005. – №2. – С. 29–34.